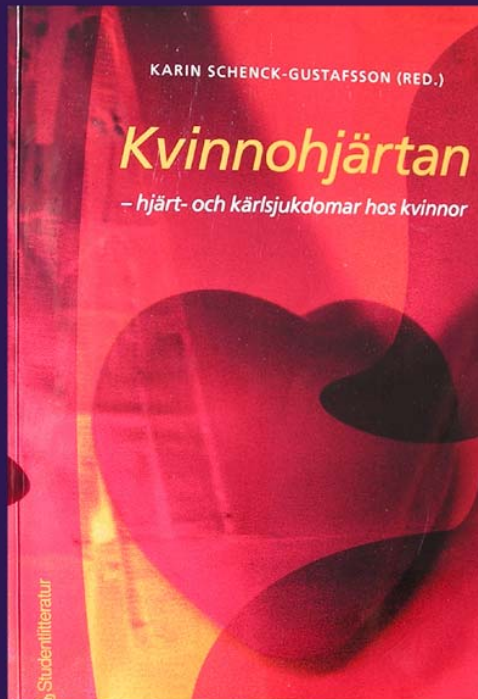


# Hur det började



Hantering av hjärt-kärlsjukdom  
präglas av manligt perspektiv

Kvinnor får felaktiga  
omhändertaganden, diagnoser  
och behandlingar

Läkartidnigen 30-31 2001

Cecilia Björkelund, professor, distriktsläkare  
Calle Bengtsson, prof emeritus, avd för  
allmänmedicin, inst för samhällsmedicin,  
Göteborgs universitet

Karin Schenk-Gustafsson, docent, överläkare,  
kardiologiska kliniken; Karolinska Sjukhuset,  
Stockholm

Eva Swahn, docent, överläkare, kardiologiska  
kliniken, Universitetssjukhuset i Linköping

# Egen erfarenhet

Det måste vara olika sjukdomar? Gamla kvinnor med decenniers angina och män i övre medelåldern som debuterar med tveklös akut infarkt

Hur kan något så vanligt som ischemisk hjärtsjukdom vara svårt att diagnosticera hos kvinnor, som söker så mycket oftare än män?

Och vi lever ju längre?

Hur är det med mig själv? Har jag svårt att urskilja kvinnors eventuellt annorlunda symptom och fynd på CHD?

# Vad gav litteratursökningen?

- Kvinnor är i regel 10 år äldre än män när de får sin diagnos ischemisk hjärtsjukdom
- Om kvinnan har diabetes minskar eller försvinner denna åldersförskjutning
- Kvinnor har inte lika ofta som män de klassiska symptomen på ischemisk hjärtsjukdom
- Fler kvinnor än män har tyst infarkt
- Kvinnor har längre pain-to-needletime
- Kvinnor har oftare normal angiografi – kanske mer plackerosion än koronarocklusion spelar inflammation, spasm, hemostasfaktorer större roll?
- Östrogenerättning förebygger inte hjärtinfarkt (HERS) men östrogen spelar roll för kvinnornas senare insjuknande. Rökning sänker östradiolnivåerna och kan göra att kvinnan kommer 2 år tidigare i menopaus vilket i sin tur kan tidigarelägga insjuknande
- Gynanamnes spelar roll: prematur menopaus, tidigare historia av preeklampsi, graviditetsdiabetes, PCO ökar risken för ischemisk hjärtsjukdom

# Vad jag fastnade för

- Kvinnor beskriver andra symptom på ischemisk hjärtsjukdom
- Kvinnor har längre pain-to-needletime vid akut koronart syndrom

# Symptoms in acute coronary syndromes: Does sex make a difference?

Harshida Patel, RN, Annika Rosengren, MD, Inger Ekman RN, PhD, Sahlgrenska

Am Heart J 2004

- Bröstsmärta var vanligast. Kvinnor hade oftare skarpare, huggande, flyktigare smärtor. I en del studier var förekomsten av bröstsmärta signifikant högre hos män. Kvinnor rapporterade mer tryckkänsla.
- Kvinnor hade mer nack-,rygg- och käksmärta jmf med män
- Kvinnor med AMI rapporterade oftare smärtutstrålning i höger arm jmf med männen och dubbelt så ofta ut mot ryggen
- Dyspné vanligare hos kvinnor, diafores hos män
- Trötthet som symptom vid ACS rapporterades oftare av kvinnorna, liksom illamående
- Kvinnorna hade oftare initiala varningssymptom på ACS i form av illamående, trötthet, yrsel, andfåddhet och även om bröstsmärtor också förelåg var det ofta som kvinnorna själva inte kopplade det till hjärtsjukdom. Man vilade istället för att ringa ambulans
- Kvinnors delay att söka vård är längre än mäns
- När de söker är det 3 gånger mer troligt att de får en psykologisk än en kardiell diagnos

# Gräv där du står...



# ...mitt i Sverige

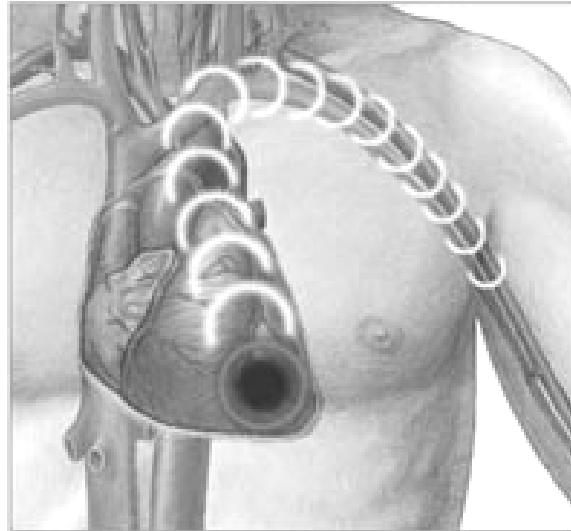


# Kvinnor med ischemisk hjärtsjukdom

En undersökning från Ånge Vårdcentral om skillnader mellan kvinnors och mäns presentation av ischemisk hjärtsjukdom kan studeras i primärvårdsjournaler

Anna Falk

30 Maj 2005



Symptoms of a possible heart attack include chest pain and pain that radiates down the shoulder and arm.

ADAM Medical Encyclopedia  
ADAM.

...och Eva då?

Kurs i forskningsmetodik 10 p Avdelningen för folkhälsa och forskning  
Härnösands-Medelpads förvaltning i samarbete med Mittuniversitetet ht 2004-vt2005

Handledare: Barbro Forslin

Marika Augutis

Per Kristiansson



# Metod

- Urval: besök med diagnoskod I 20 , I 25 under 2001-2003
- 299 träffar
- I gruppen angina var kvinnorna i majoritet, i gruppen Ischemisk hjärtsjukdom dominerade männen
- Ett protokoll för att kunna koda journaluppgifterna testades fram
- 40 journaler-20 kvinnor, 20 män-från besöksår 2003 undersöktes

# Resultat

- Ålder vid diagnos
- Riskfaktorer
- Kontaktsak
- Besöksfrekvens
- Symptom beskrivning
- Väg till diagnos
- Duration
- Läkarens kön

# Ålder vid diagnos

Medelåldern hos kvinnorna var 65 och männen 58 år vid diagnos.

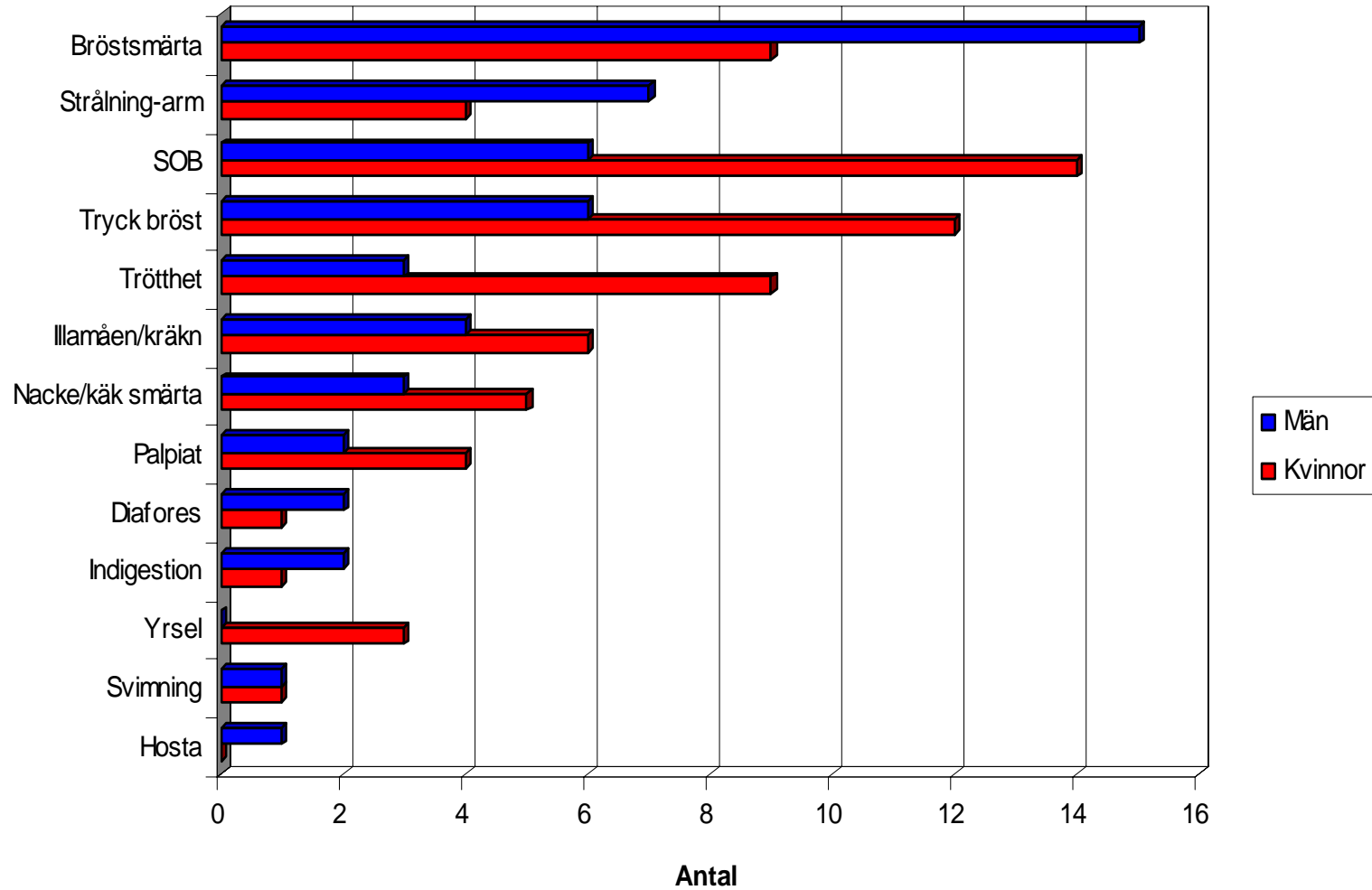
För kvinnorna var medelåldern vid diagnos angina 63,8 och vid ischemisk hjärtsjukdom 66,3.

Männen däremot var i medel 62,6 när de fick sin anginadiagnos men 54,1 år vid diagnos ischemisk hjärtsjukdom, I 25.

# Symptombeskrivning

- Hos män var bröstsmärta vanligast (15/20). På andraplats (7/20) kom smärta strålande ut i arm eller skuldra.
- Bland kvinnorna var dyspné det vanligaste, 14 av 20 noterade symptomet och tryck över bröstet var nästan lika vanligt (12/20).
- Bröstsmärta fanns noterat hos 9 av 20 kvinnor, varav 5 med anginadignos

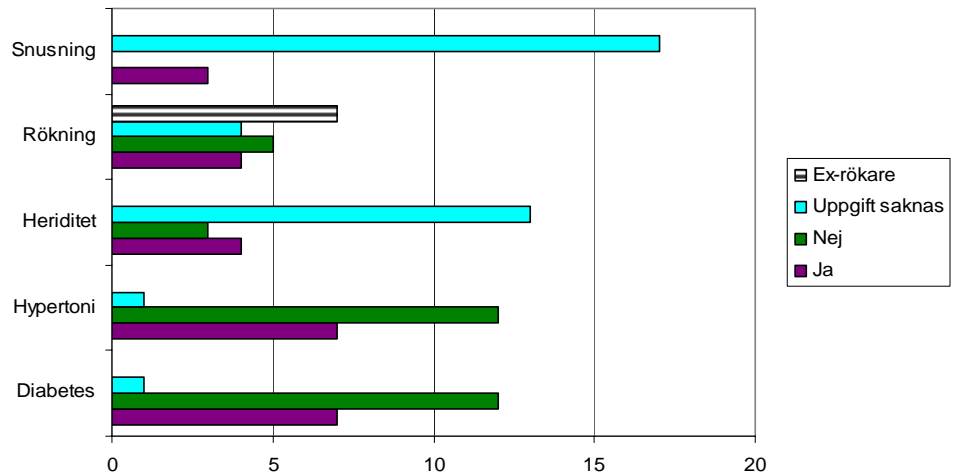
# Symptombeskrivning, män och kvinnor



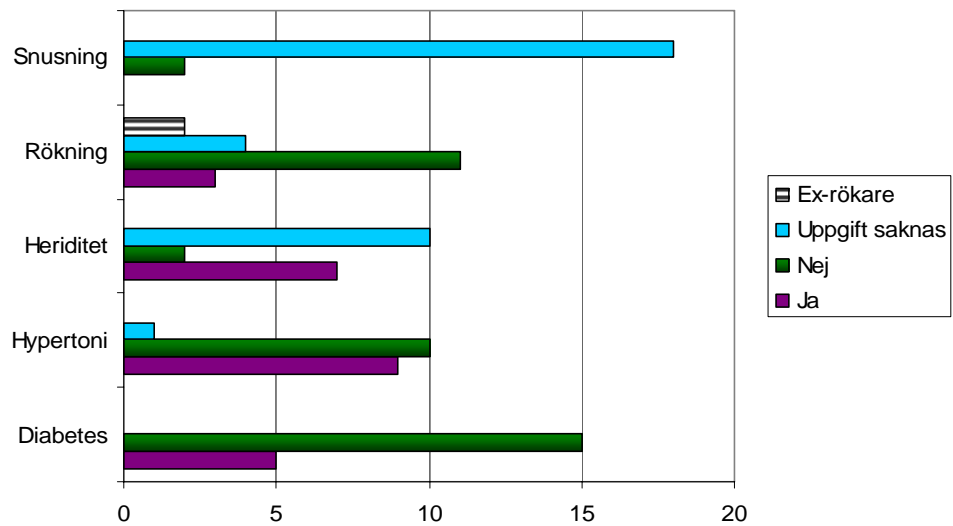
# Riskfaktorer

- Frekvensen hypertoni och diabetes lika.
- Hereditet svårt att bedöma, saknas uppgift
- Tobaksbruk svårt att hitta uppgift
- Annan viktig sjukdom noterades för 11 kvinnor och 10 män.

# Risikfaktorer, män



# Risikfaktorer, kvinnor



# Resultat

- **Ålder vid diagnos**

- Medelåldern hos kvinnorna var 65 och männen 58 år vid diagnos.

- **Kontaktorsak**

- 75% sökte för symptom direkt hänfödda till andning/cirkulationsorgan

- **Symptom  
beskrivning**

- Se diagram

- **Duration**

- Ingen könsskillnad

- **Riskfaktorer**

- Ingen könsskillnad i materialet

- **Besöksfrekvens**

- Ingen könsskillnad i materialet

- **Väg till diagnos**

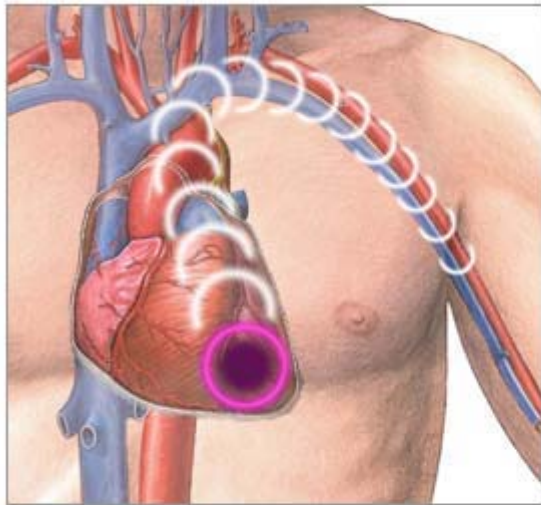
- kunde följas i 80-85% av journalerna, ingen könsskillnad

- **Läkarens kön**

- Av 40 granskade journaler fördes 21 av kvinnliga, 19 av manliga doktorer



# Diskussion



Pain radiating  
down arm  
might signal  
heart attack

ADAM.

- Denna pilotstudie vill peka på möjligheterna att beskriva hur kvinnor med ischemisk hjärtsjukdom liknar och skiljer sig från män i ett primärvårdsmaterial
- Den samlade kunskapen om hur kvinnor skiljer sig från män avseende diagnos, behandling och kanske även etiologi behöver utvecklas.
- En utökad kunskap om kvinnors annorlunda symptom på kärlekskramp och hjärtinfarkt behövs också för kvinnorna själva, deras anhöriga samt hos första linjens sjukvårdskontakt för att förebygga onödigt dröjsmål vid akut insjuknande